

Aleg. LXII.

Sprawozdanie komisji budżetowej

o preliminarzu funduszu szkolnego krajowego na rok 1877.

(Alegat do preliminarza funduszu krajowego, rubryka VII, poz. 66).

Wysoki Sejmie!

Zatwierdzony przez Sejm preliminarz na r. 1876 obejmował:

Wydatki w kwocie	złr. 427.593
Dochody w kwocie	„ 83.224
Niedobór pokryty z funduszu krajowego	„ 344.369

Preliminarz wniesiony na rok 1877 obejmuje:

Wydatki w kwocie	„ 359.235
Dochody w kwocie	„ 87.101
Niedobór do pokrycia z funduszu krajowego	„ 272.134

Z porównania powyższych kwot okazuje się, że na rok 1877 wniesiono preliminarz:

W wydatkach mniejszy o	złr. 68.358
W dochodach większy o	„ 3 877
a prelimitowany niedobór wynosi mniej o	„ 72.235

Różnice stąd pochodzą, że prelimitowano w wydatkach:

W rubryce I mniej o	złr. 57.607
„ III „ „	„ 1.656
„ VI „ „	„ 525
„ IX „ „	„ 14 000
„ XII „ „	„ 70
„ XIV „ „	„ 1.500

to jest, mniej o

a w Rubryce II. więcej o	„ 7.000
w dochodach zaś w Rubryce I. więcej o	„ 406
„ „ „ V. „ „	„ 1.535
„ „ „ VII. „ „	„ 116
„ „ „ X. „ „	„ 3.000

to jest, więcej o

a w Rubryce III. mniej o	złr. 1.142
" IV. " "	" 38
to jest, mniej o	" 1.180

Przechodząc do ocenienia poszczególnych rubryk wydatków, komisya przedewszystkiem korzystała z téj okoliczności, iż c. k. krajowa Rada szkolna, czyniąc choć w części zadość życzeniu Sejmu, załączyła do preliminarza poszczególnienie wydatków i wykaz dochodów funduszków okręgowych, których niedobory pokrywa fundusz krajowy. Poszczególnienie to (Alegat I.) jest w dziale wydatków wystarczającym, ale z ogólnikowych cyfer umieszczonych w rubryce dochodów nie można powziąć dokładnego wyobrażenia o źródłach, z których te dochody płyną. Gdyby w dziale dochodów uwidocznione były w poszczególnych rubrykach te wpływy pieniężne, które według ustawy do funduszków okręgowych wpłynąć winny, nim do ich uzupełnienia powołanym być może fundusz krajowy, natenczas Alegat I. stanowiłby dostateczne uzasadnienie żądania, które c. k. kraj. Rada szkolna zasiłki dla funduszków szkolnych okręgowych stawia w Rubryce I. preliminarza krajowego funduszu szkolnego.

Nadto okazało się przy bliższém rozpoznaniu Alegatu w mowie będącego, że cyfry w nim podane, a mianowicie w pierwszej rubryce: Płace nauczycieli, nie są dość dokładne i pewne. Wiele bowiem Rad okręgowych zamieściło w preliminarzach swoich płace etatowe, bez względu na to, czy posady zostały na podstawie etatu obsadzone lub nie, podczas gdy inne, i to słusznie, nawet przy szkołach, których reorganizacya orzeczoną została, wzięły za podstawę do obliczenia potrzeby płace w takich kwotach, w jakich rzeczywiście są uiszczane. Spodziewamy się, że c. k. kraj. Rada szkolna zechce zarządzić co potrzeba, aby w najbliższym preliminarzu ta niedokładność się nie powtórzyła. Na teraz komisya, mając przekonanie, że suma rzeczywiście na płace nauczycielskie potrzebna nie będzie wynosić kwoty w Alegacie podanej, t. j. 997.073 a nie mając dostatecznej rachunkowej podstawy do obliczenia różnicy między rzeczywistą potrzebą a cyfrą w Alegacie podaną, musiała się ograniczyć na przypuszczalnym i ryczałtowém zniżeniu téj pozycji. *Komisya wnosi przeto w Rubryce I.: Zasiłki dla funduszków szkolnych zamieścić okrągłą cyfrę złr. 160.000.*

Preliminowane powiększenie rubryki II. na substytucye tém jest uzasadnione, że co raz więcej dzieci do szkół uczęszcza, a przeto co raz więcej substytutów potrzeba. *Komisya wnosi zatwierdzić preliminarzową w rubryce II. cyfrę złr. 15.000.*

W rubryce III: zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacye, c. k. krajowa Rada szkolna preliminarzuje złr. 2.500, t. j. o złr. 1.656 mniej, niż w roku przeszłym, z powodu, iż tylko konwenty pp. Benedyktynek we Lwowie i w Przemyśle utrzymują szkoły z ulgą dla funduszków okręgowych. Dla pp. Benedyktynek we Lwowie przeznacza Rada złr. 2.000, a dla pp. Benedyktynek w Przemyśle złr. 500. *Komisya wnosi umieścić w rubryce III. złr. 2.500.*

W rubryce IV zgodnie z uchwałą Sejmu na przeszłorocznój kadencji zapadła, nie się nie preliminarzuje. Komisya nie widzi potrzeby zatrzymywania tej próżnej rubryki w preliminarzu, i wnosi jej opuszczenie.

W rubryce V: Adjuta jest preliminarzową ta sama kwota, na jaką Sejm w zeszłym roku zezwolił, i komisya wnosi umieścić w rubryce V złr. 5.000.

W rubryce VI preliminarzuje c. k. kraj. Rada szkolna i wnosi komisya złr. 10.106 t. j. o złr. 525 mniej, niż zezwolono na rok 1876, dlatego że w dziale Remuneracyi stałych nie złr. 631 jak w roku bieżącym, lecz tylko złr. 106 potrzeba.

W rubryce VII: Podatki i daniny komisya zgodnie z postawioném żądaniem *wnosi umieścić złr. 161.*

W rubryce VIII: Koszta podróży i dyety nauczycieli c. k. kraj. Rada szkolna dla dobra służby preliminaruje złr. 2.000. *Komisya wnosi: W. Sejm raczy zezwolić na żądaną kwotę złr. 2.000.*

W rubryce IX: Dodatki pięcioletnie dla nauczycieli, żąda c. k. kraj. Rada szkolna tylko złr. 10.000 t. j. o złr. 14.000 mniej niż w roku zeszłym. W preliminarzu na rok 1875 zamieszczona była kwota tylko złr. 5.400. Przykład ten dowodzi, jak trudnem jest ułożenie dokładnego preliminarza pewnej instytucji w ciągu jej reorganizacji. Komisya ma nadzieję, że cyfry w poszczególnych rubrykach preliminarzowane, z każdym rokiem zbliżać się będą do rzeczywistej potrzeby, i że już w najbliższym preliminarzu w tych rubrykach, w których to jest możebnem, podane będą cyfry na istotnych danych polegające. Na teraz w braku podstawy do odmiennego wniosku *komisya wnosi przyzwolić na żądaną kwotę złr. 10.000.*

W rubryce X: Dodatek do funduszu emerytalnego, komisya zgodnie z przeszłoroczną uchwałą Sejmu i z żądaniem c. k. kraj. Rady szkolnej, *wnosi wstawić złr. 12.800.*

W rubryce XI: Na emerytury dla nauczycieli, którzy utracą posady wskutek organizacji, preliminarzowany jest tak jak w roku przeszłym wydatek złr. 5.000. Ciężar tego wydatku po części przeszedł na fundusz szkolny krajowy wraz z funduszem szkół normalnych. Znajduje on jednak swoje usprawiedliwienie także w rzeczywistych stosunkach, obecnie istniejących. Przeto bowiem, że kraj a nie gminy ponoszą ten wydatek, ułatwionym jest szybki postęp organizacji szkół, bo staje się możebnem usuwanie nauczycieli niezdolnych z posad bez przeciążenia gmin i bez pokrzywdzenia tych nauczycieli. *Komisya wnosi wstawić w rubryce XI kwotę złr. 5.000.*

W rubryce XII: Dary z łaski; preliminarzowano na dary stałe złr. 775, t. j. o złr. 70 mniej niż na rok 1876, a to dla 18 osób wymienionych w poszczególnieniu wydatków. Preliminarzowano także złr. 3.000 na dary jednorazowe. Fundusz na takie dary jest nieodbitie potrzebny władzy, zarządzającej jakąkolwiek instytucją, a témbardziej instytucją, w materyalne środki skromnie uposażoną. *Komisya wnosi zezwolić w rubryce XII na kwotę złr. 3.775.*

W rubryce XIII: Potrzeby szkół ogólnej natury; była na rok 1876 preliminarzowaną i przyzwołą kwota złr. 10.000. Na rok 1877 żąda c. k. kraj. Rada szkolna na ten cel tylko złr. 5.000, a na konferencyę nauczycielską złr. 5.000. *Komisya wnosi: W. Sejm raczy zezwolić w rubryce XIII na potrzeby szkół ogólnej natury złr. 5.000 na konferencyę nauczycielską 5.000 złr.*

W rubryce XIV: Rozmaite wydatki; umieściła c. k. kraj. Rada szkolna zamiast przyzwolonych na rok 1876 złr. 4.000, tylko złr. 2 500 i *komisya wnosi na przyzwolenie w rubryce XIV kwotę złr. 2.500.*

W rubryce XV: Na budynki szkolne, wstawiła c. k. kraj. Rada szkolna dwie pozycje mianowicie: na zasiłki złr. 30.000 i na zaliczki zwrotne 30 000.

Wydatek ten odpowiada jednej z najnagleszych potrzeb. Usiłowania w celu utworzenia szkół nowych, równie jak w celu rozszerzenia i należytego urządzenia szkół dawnych, rozbijają się często o rzeczywiste ubóstwo, czasem o brak ofiarności ze strony gmin. W szkole ciasnej i źle urządzonej nauka nie może się odbywać tak, jak tego wymagają prawidła pedagogii; a nakład na utrzymanie takiej szkoły i praca nauczyciela przepadają bezowocnie. Często nawet zdrowie uczących się młodzieży bywa z tego powodu na szwank narażone. Tam gdzie niema budynku na szkołę, lub gdzie budynek jest zbyt ciasny, przepis o obowiązku posyłania dzieci do szkoły musi martwą literą pozostać. Budowanie szkoły jest w moc ustawy obowiązkiem gminy. Względ jednak na ubóstwo gmin i na brak oświaty, który częstokroć niedozwala interesowanym ocenić dobrodziejstwa oświaty, skłaniały Sejm w latach ubiegłych do zezwala-

nia nietylko na zaliczki zwrotne ale nadto na zasiłki bezzwrotne na budowę szkół. Suma w preliminarzu na rok 1876 umieszczona, jest w stosunku do potrzeby bardzo małą, i jeślibyśmy się ograniczyli do takich tylko zasiłków i zaliczek, jakie Sejm rokrocznie przyzywała, to minęło by lat kilkadziesiąt, nimby kraj posiadał dostateczną ilość szkół, należycie pomieszczonych i prawidłowo urządzonych.

Gdy w niniejszym preliminarzu udało się przeprowadzić zaoszczędzenie, które blisko 130.000 złr. w porównaniu z poprzednim preliminarzem wynosi, komisya budżetowa sądziła, że godzi się uwzględnić tę nagłą potrzebę, przez reprezentanta Rady szkolnej w komisyi dosadnie wykazaną, a to témbardziej, że zaliczki zwrotne nie stanowią realnego obciążenia funduszu. Komisya jednomyślnie uchwaliła, proponować W. Sejmowi podwyższenie tej pozycyi o złr. 40.000, a jeśli Sejm zezwoli na to podwyższenie, to zawsze jeszcze wydatki funduszu szkolnego w roku 1877 będą mniejsze o złr. 92.628 niż wydatki preliminowane na rok 1876.

Komisya budżetowa wnosi zgodnie z żądaniem c. k. krajowej Rady szkolnej: Wysoki Sejm raczy zezwolić w rubryce XV. na budowę szkół dwie pozycye, mianowicie: zaliczki zwrotne złr. 70.000, zasiłki bezzwrotne 30.000.

W celu uporządkowania preliminarza krajowego funduszu szkolnego na zasadach powszechnie przyjętych, komisya mniema, iż należy rozróżnić wydatki stałe i zwyczajne, rokrocznie się powtarzające i do utrzymania szkół niezbędne, od wydatków niestałych, nadzwyczajnych, czasowo tylko potrzebnych. W tym celu wnosi komisya utworzenie miasto jednej, dwóch odrębnych rubryk z nagłówkami: Wydatki zwyczajne i Wydatki nadzwyczajne. Według zdania komisyi należałoby z uchwalonych pozycyj już w tegorocznym preliminarzu przenieść do rubryki wydatków nadzwyczajnych następujące kwoty:

W rubryce III

jako poz. a) dla konwentu pp. Benedyktynek we Lwowie złr. 2.000

jako poz. b) dla konwentu pp. Benedyktynek w Przemyśle złr. 500

W rubryce VI

Renumeracyą stałe złr. 106.

W rubryce XI cały wydatek 5.000

W rubryce XIII

jako poz. b) na konferencyę nauczycieli złr. 5.000

W rubryce XV

jako poz. a) zaliczki zwrotne złr. 70.000

jako poz. b) zasiłki bezzwrotne złr. 30.000.

Komisya wnosi: Wysoki Sejm raczy uchwalić utworzenie w preliminarzu kr. funduszu szkolnego rubryki wydatków nadzwyczajnych i zamieszczenie w niej kwot wyżej poszczególnionych.

Zważywszy, że c. k. kraj. Rada szkolna z własnego popędu preliminarowała we wielu rubrykach wydatki mniejsze, a w jednej tylko wydatek większy, tak, iż zmniejszenie poszczególnych pozycyj wynosi razem złr. 75.358 podczas, gdy podwyższenie jednej rubryki tylko złr. 7.000 wynosi, zważywszy przytém, że komisya proponuje dalsze obniżenie wydatków o sumę złr. 80.393, tak iż pomimo postępu w organizacyi szkół, wydatki krajowe funduszu szkolnego zmniejszają się o złr. 148.751, komisya mniema, iż c. k. Radzie szkolnej potrzebném być może, pozwolenie przynoszenia dozwolonych kredytów z jednej rubryki do drugiej.

Komisya wnosi przeto: Wys. Sejm raczy zezwolić na wzajemne przenoszenie kredytów dozwolonych na wydatki zwyczajne w rubrykach II, V, VI, i VII, dawnych, czyli II, IV, V i VII

nowych, oraz na wzajemne przenoszenie takichże kredytów dozwolonych w rubrykach XI i XII, dawnych, czyli X i XI nowych.

W rubryce I dochodów preliniuje Wydział krajowy o zł. 406 więcej, wskutek pomnożenia kapitałów o zł. 8400 L. Z. Hip., i wskutek przeniesienia podatku dochodowego do rubryki właściwej wydatków, podczas, gdy dawniej strącano ten podatek z dochodów.

W rubryce II preliniuje się ta sama kwota, co w roku przeszłym.

Rubryka III od czasu jak krajowa Ustawa szkolna w życie weszła, nie powinna się w preliminarzu znajdować.

W rubrykach IV i V zamieszczone są kwoty według przecięcia wiadomych wyników 2 lat poprzednich, i preliniuje się w rubryce IV o złr. 38 mniej, a w rubryce V o złr. 1535 więcej niż na rok 1876.

W rubryce VI dla braku wynikłości z lat przeszłych nie preliniować nie można.

W rubryce VII umieszczono kwotę odpowiednią przecięciu z lat przeszłych.

W rubryce VIII preliniowano tę samą kwotę, co w przeszłym roku. Przeważną część preliniowanej kwoty w tej rubryce wynoszą zwroty wypłat przez c. k. urzędy podatkowe mylnie poczynionych. Zwroty takie nie są rzeczywistym dochodem funduszu i konsekwentnie należałoby w dziale wydatków zamieścić pozycję na mylnie poczynione wydatki. Nadto należałoby w dochodach zamieścić także mylnie pobrane dochody, a w dziale wydatków odpowiednią pozycję zwrotu tych dochodów. Niepodobna bowiem przypuszczać, że owe urzędy mylą się zawsze na niekorzyść funduszu szkolnego. Takie przeprowadzenie pomyłek może być pożyteczne ze stanowiska kasowego, ale nie ze stanowiska budżetowego. Owszem mając na oku przeznaczenie preliminarza, należy unikać pozycji, pozornych które czynią budżet niejasnymi i jeszcze bardziej niepewnym, niż on z natury swojej być musi. Dopóki jednak trwa względem funduszu szkolnego ten stan osobliwy, że dochody obrachowuje Oddział rachunkowy Wydziału krajowego, a wydatki obrachowuje c. k. Buchhalterya, komisya zmiany w tej rubryce proponować nie może, bo inaczej zwroty te, rzeczywiście przez kasę Wydziału krajowego pobierane musiałyby wyjść z ewidencji.

Rubryka IX nie ulega zmianie.

W rubryce X. preliniowano jako zwrot zaliczek wydawanych na budowę szkół kwotę złr. 3.000. W chwili układania preliminarza Wydział krajowy nie miał żadnych danych, według których mógłby cyfrowo tę kwotę oznaczyć. Wydział krajowy postara się zapewne o podstawę do ściślejszego tej kwoty oznaczenia w najbliższym preliminarzu, a znajdzie ją w planie umorzenia, którą c. k. kraj. Rada szkolna niewątpliwie dla każdej zwrotnej zaliczki wydaje.

Komisya budżetowa wnosi: Wysoki Sejm raczy preliminarz dochodów krajowego funduszu szkolnego, w kwotach poszczególnionych w Rubrykach od I. do X. bez zmiany zatwierdzić.

Według powyższych wniosków preliminarz krajowego funduszu szkolnego obejmowałby następujące rubryki, pozycje i kwoty.

Rubryka	W y d a t k i	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
I	Zasiłki dla funduszków szkolnych okręgowych	160.000	—	160.000
II	Substytucje	15.000	—	15.000
III	Zasiłki czasowe dla szkół utrzymywanych przez korporacje	—	2.500	2.500
IV	Adjuta	5.000	—	5.000
V	Remuneracje i zapomogi	10.000	106	10.106
VI	Podatki i daniny	161	—	161
VII	Koszta podróży i diety nauczycieli	2.000	—	2.000
VIII	Dodatki pięcioletnie dla nauczycieli	10.000	—	10.000
IX	Dodatek do funduszu emerytalnego	12.800	—	12.800
X	Emerytury dla nauczycieli, którzy stracą posady w skutek organizacji	—	5.000	5.000
XI	Dary z łaski	3.775	—	3.775
XII	a) Potrzeby szkolne ogólnej natury	5.000	—	} 10.000
	b) Na konferencję nauczycielską	—	5.000	
XIII	Różne wydatki	2.500	—	2.500
XIV	Na budynki szkolne gminom			
	a) zaliczki zwrotne	—	70.000	} 100.000
	b) zasiłki bezzwrotne	—	30.000	
	Suma wydatków	226.236	112.606	338.842

Rubryka	D o c h o d y	Zwyczajne	Nadzwyczajne	Razem
I	Odsetki od kapitałów	15.480	—	15.480
II	Dochody z dóbr, realności i innych praw . . .	68	—	68
III	Dodatki od c. k. Skarbu i od gmin	3.218	—	3.218
IV	Zysk ze sprzedaży książek szkolnych	3.000	—	3.000
V	Zapisy i darowizny	—	—	—
VI	Taxy od spadków	6.690	—	6.690
VII	Różne dochody	696	—	696
VIII	Dodatek ze skarbu Państwa w moc U. P. z 14. maja 1869	54.943	—	54.943
IX	Zwroty zaliczek udzielonych gminom na budynki szkolne	—	3.000	3.000
	Suma dochodów	84.095	3.000	87.095
	Z porównania sumy dochodów ze sumą wydatków w ilości	—	—	338842
	Okazuje się niedobór do pokrycia z funduszu krajowego w kwocie	—	—	251747

Lwów dnia 30. Marca 1876.

Zastępca przewodniczącego
Józef Baum.

Sprawozdawca
Smarzewski.

